

södertörns
högskola

UNIVERSITY COLLEGE

**Genusvetenskap
Påbyggnadsskurs
Vårterminen 2007
Självständigt vetenskapligt
arbete**

”Genustrubbel”

En intervjustudie om föräldralediga pappor utifrån maskulinitet

Madelene Nilsson

Handledare: Helena Bergman

Abstract

Den här undersökningen belyser ämnet föräldraledighet, föräldraskap och pappor i relation till maskulinitet. Undersökningen genomfördes genom öppet riktade intervjuer med fem pappor som tagit sin del av föräldraledigheten. Analysen struktureras med hjälp av två teoretiska positioner som benämns barnorienterad maskulinitet och reflexiv maskulinitet. Uppsatsens fokus ligger på vad som ligger bakom att de deltagande papporna tar sin del av föräldraledigheten. Hur förhåller sig informanterna till sin föräldraledighet, jämställdhet och kvotering. Vilka förebilder har de? Vilken maskulinitet representerar de fem intervjuade papporna? Analysens slutsats blir att maskulinitet inte är något fast och statiskt. Det kan inte ses som något stillastående och oföränderligt som reproduceras i samhället. Trots att maskulinitet förändras är det något som i huvudsak skapas och görs i motsatsförhållande till femininitet.

Nyckelord: Föräldraledighet, föräldraskap, barnorienterad maskulinitet och reflexiv maskulinitet

Innehållsförteckning

1. Inledning

Inledning	1
Bakgrund	2
Problemformulering och syfte/frågeställning	2
Disposition	3

2. Metod/Undersökning

2.1 Förförståelse	3
2.2 Metod	4
2.3 Material	5
2.4 Reflexivitet	6

3. Tidigare forskning och teoretisk ram

3.1 Tidigare forskning	7
3.2 Teoretisk ram	10
3.2.1 Barnorienterad maskulinitet	10
3.2.2 Reflexiv maskulinitet	11

4. Analys

4.1 Analys	14
4.2.1 Fördelning av ledigheten	14
4.2.1 Innehåll	20
4.2.3 Jämställdhet, kvotering och förebilder	25

5. Avslutande diskussion

5.1 Avslutande diskussion	29
5.2. Vidare forskning	32

Käll- och litteraturförteckning

Bilaga 1 Intervjumall	35
Bilaga 2 Introduktionsbrev	36

1. Inledning

1.1 Inledning

En förmiddag kommer det ett samtal från min femåriga sons förskola. Personalen ska skriva schema inför en helgdag, vilket innebär att förskolan stänger tidigare. Deras fråga är. ”Då ni inte har fyllt i lappen inför helgen så vill vi bara veta hur länge Linus kommer att vara på dagis den dagen” Frågan i sig är det inget konstigt med, det som väcker mina tankar och irritation är att återigen är det mig (mamman) de ringer. Det trots påpekande från mig att jag gärna ser att de även kontaktar hans pappa när det behövs kontakt med oss föräldrar. Trots samhälleliga intentioner om att förflytta det traditionella moderskapet till ett jämställt föräldraskap visar praktiken något annat. Vardagens problematik har väckt mina funderingar om mammor/femininitet, pappor/maskulinitet och föräldraskap. Vardagsberättelser som ovan nämnda finns det många varianter av. Berättelser med pappor i huvudrollen är mer sällsynta. Därför har jag i den här uppsatsen valt att lägga fokus på de pappor som är med och utmanar traditionella könsgränser i praktiken, det jag benämner ”genustrubblande”. Jämställdhet får ses som ett ideal i det svenska samhället och något som även påverkar maskulinitet. Eftersom jämställdhet handlar om genusrelationer är män och maskulinitet en del av detta ideal. Mitt intresse riktas därför mot de pappor som gör praktik av den teori som ligger till grund för jämställdhetsdiskursen inom föräldraförsäkringsområdet. Enligt min uppfattning utgår den jämställdhetsdiskursen från grundantagandet att föräldraledighet främjar jämställdheten. För att närma mig en förståelse i detta ämne genomförde jag en kvalitativ undersökning genom intervjuer med fem pappor som har tagit sin del av föräldraledigheten. Hur kommer det sig att de tar sin del av föräldraledigheten, och vad sker då med föräldraskapet?

Andelen män som tar ut sin del av föräldraledigheten är låg och ökar inte nämnvärt trots den konsensus som råder kring behovet att pappor engagerar sig i sina barn. Den ojämna fördelningen ses som ett problem som staten genom olika åtgärder försöker förändra. Argument i denna fråga handlar tillspetsat om att skaffa mamma jobb och göra pappa med barn. Det som i debatten inte alltid har problematiserats är de symboler och strukturer som påverkar upprätthållandet av den rådande genusordningen.¹ De pappor som deltar i den här studien har stannat hemma och mammorna har lämnat hemmet. Att flytta över en del av fokus i debatten från kvinnorna till männen kan tillföra nya infallsvinklar, att mannen blir en kategori och inte ett neutrum är en förutsättning för att kunna gå vidare i genusforskning.

---

¹ Klinth, Roger. 2002. *Att göra pappa med barn*. s. 17.

1.2 Bakgrund

Under årens lopp har föräldrapenningens utformning förändrats. Denna studie har fokus på föräldraförsäkringens nuvarande utformning och funktion. Föräldrapenning finns i två varianter: dels den tillfälliga föräldrapenningen som kan nyttjas för vård av sjuka barn, vardagligt kallat vabb-dagar, dels föräldrapenning. Uppsatsen berör den sistnämnda. Föräldrapenning innebär att staten betalar ut ersättning till föräldrar som är hemma i längre perioder, enstaka eller delar av dagar. Förutsättningen för att man ska erhålla föräldraförsäkring är att man lönearbetat en viss tid före föräldraledighetsperioden. Den ersättning som utgår beräknas sedan utifrån angiven inkomst från arbetet. Föräldrapenning för ett barn betalas ut i 480 dagar, dagarna är möjliga att använda fram till barnet fyllt åtta år. Vid gemensam vårdnad har föräldrarna rätt till 240 dagar vardera av föräldrapenningen. När någon av föräldrarna har nyttjat sina 240 dagar och ämnar fortsätta vara hemma med föräldrapenning måste den andra föräldern skriva på en överlåtelse av sina dagar. 60 dagar är dock knutna till respektive vårdnadshavare och kan inte överlåtas. Det innebär att dagarna som inte nyttjas av den de tillhör fryses inne. Den aktiva åtgärden från staten har ökat pappors föräldraledighet marginellt, det finns alltså ett glapp mellan teori och praktik. Praktiken framställs som problematisk, enligt en utredning om hur föräldraförsäkringen bättre kan medverka till att barnen får tillgång till båda sina föräldrar.² Statistiken visar en marginell ökning av mäns uttag av föräldrapenning.³ 1980 tog pappor ut endast fem procent av föräldrapenningen, efter tjugosex år har det ökat till tjugo procent.⁴

1.3 Problemformulering och syfte/frågeställning

De flesta pappor tar inte ut sin föräldrapenning eller endast en liten del, vilket kan ses som en rådande praktik. De pappor som intervjuas här har handlat i linje med diskursen men i motsats till den dominerande praktiken. Studien intresserar sig för det som kan benämnas harmoni mellan teori och praktik, de deltagande papporna gör det som är tanken i politiskt uppsatta mål.

---

² SOU 2005:73. Reformerad föräldraförsäkring - Kärlek, omvårdnad, trygghet.

³ Statistiken som delges här är den som berör föräldrapenning och inte den som benämns tillfällig föräldrapenning. Det kan dock vara intressant att veta att tillfällig föräldrapenning är något som pappor tar ut i högre grad än föräldrapenning. Statistik finns tillgänglig från 1974 då det lagstodgades om föräldraledighet, vilket innebar att män också fick rätt till föräldrapenning vid vård av sina barn.

⁴ SCB, *På tal om kvinnor och män* 2006. s.44.

Syftet med denna studie är att analysera och kritiskt granska relationen mellan föräldralediga pappor och maskulinitet. De konkreta frågeställningarna är enligt följande:

Vad ligger bakom dessa pappors föräldraledighet?

Vilken innebörd ger informanterna sin föräldraledighet, och hur förhåller de sig till jämställdhet, förebilder och kvotering?

Vilken maskulinitet representerar de fem intervjuade papporna?

1.4 Disposition

Under denna punkt redogör jag för uppsatsens disposition. I kapitel ett introducerar jag mitt forskningsområde och ger en historisk bakgrund till det. Det följs av syfte och frågeställningar. Kapitel två inleds med ett avsnitt om förförståelse. För att göra läsaren insatt i den tillämpade metoden redogörs därefter för hur undersökningen genomförts.

Materialredovisning kommer därefter, de fem intervjuade pappor som tagit ut sin del av föräldraledigheten presenteras. Kapitlet avslutas med ett reflexivitetsavsnitt. Kapitel tre handlar om tidigare forskning som sätter in uppsatsen i en vetenskaplig kontext och utgör uppsatsens teoretiska ram. Där beskrivs de två teoretiska positioner som analysen struktureras utifrån. Det vill säga barnorienterad maskulinitet och reflexiv maskulinitet. Kapitel fyra är analysdel uppdelad i tre avsnitt. I sista kapitlet avslutas uppsatsen med en diskussion.

2. Metod/Undersökning

2.1 Förförståelse

Kunskap är alltid något subjektivt, därför den skapas utifrån tidigare tillägnad kunskap. I fallet med denna uppsats påverkas mina perspektiv av vem jag är och hur mina tidigare erfarenheter har format mig. Det är utifrån den formen jag inhämtar ny kunskap. Det perspektiv som bildar utgångspunkt för den här uppsatsen är feministisk vilket innebär en avgränsning gentemot andra perspektiv och möjliga tolkningar av min empiri. Ingen forskning är neutral även om den tidigare ofta framställt sig som om det vore fallet. Könneutral forskning har tidigare ofta betytt att det är mannen – normen⁵ som har varit utgångspunkt och därmed inte behövde specificeras. Det är det som uppfattas som en avvikelse som behöver markeras, ett exempel på en avvikelse kan vara en föräldraledig pappa.⁶

---

⁵ Hirdman, Yvonne. 2001. *Genus – om de stabila föränderliga former*. s. 59.

⁶ Fundberg, Jesper. 2003. *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. s. 182.

2.2 Metod/Undersökning

Materialet som ligger till grund för denna undersökning vilar på intervjuer med fem pappor. Urvalskriteriet har varit att de ska ha delat föräldrapenning enligt skolboksdefinitionen på jämställdhet, det vill säga 60/40. Jag har utifrån studiens problemformulering kommit fram till att det är särskilt intressant att intervjua pappor. Här är det informantens sätt att betrakta världen och föreställningen om den som står i fokus, inte antalet personer som ser det på samma eller olika sätt.⁷ Urvalet av pappor har därför utgått från vad som ibland benämns som snöbollseffekten. Mina fem informanter har jag kommit i kontakt med på olika sätt. När jag inledde arbetet med denna uppsats läste jag en kurs på Lärarhögskolan, i gruppen var det en som var gravid och jag ställde frågan hur de tänkte fördela föräldraledigheten. När det framgick att den skulle delas mellan föräldrarna kontaktade jag pappan som senare deltog i studien. En annan informant kom jag i kontakt med via föreningslivet. Mamman mailade sedan vidare en förfrågan på sin arbetsplats, vilket ledde till kontakt med ytterligare en informant. Den fjärde informanten fick jag kontakt med via en affärsbekant som hade delat föräldraledigheten med sin partner. Ytterligare en kontakt förmedlades via kursen på Lärarhögskolan. Gemensamt för hur kontakterna skapades med informanterna var att de gått via mammorna. Jag har varit ganska rättfram, innebärande att jag vid tillfällen som givits tagit chansen och frågat för att i möjligaste mån uppnå heterogenitet vs homogenitet det vill säga att söka så olika fall som är möjligt i en grupp som är relativt homogen.⁸ Ingen av informanterna känner mig sedan tidigare, de känner inte heller varandra. Jag har inte träffat någon av dem före intervjun, samtliga är boende i Stor-Stockholm, de hör till olika åldersgrupper, och ur olika socioekonomiska grupper.

Intervjuerna genomförs med det som kallas öppet riktad intervju.⁹ Kännetecknen för den öppet riktade intervjun är att den som intervjuar på förhand har ställt upp vissa huvudfrågor som följer ett visst tema.¹⁰ Det karaktäristiska för den öppet riktade intervjun är att syftet är att förstå meningen med företeelsen i relation till informantens livsvärden, har fokus på förbestämda tema, är öppen för förändringar och flertydigheter i det informanten delger i intervjuer.¹¹

---

⁷ Ryen, Anne. 2004. *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. s 77.

⁸ Ibid s. 78.

⁹ Lantz, Annika. 1993. *Intervjumethodik*. s. 64.

¹⁰ Ryen. 2004: 46.

¹¹ Lantz. 1993:34.

Processen med intervjuerna startade genom att jag sände ett introduktionsbrev till de deltagande informanterna, där det informerades om studiens syfte och frågeställning.¹²

I samband med att introduktionsbrevet sändes ut utarbetade jag intervjumallen till intervjuerna som bestod av tre delar; fördelning av föräldraledigheten, förhandling och innehåll i föräldraledigheten och slutligen förebilder, kvotering, och jämställdhet.¹³

Intervjuerna spelades in med diktafon och transkriberades därefter ordagrant av mig. Jag har däremot inte antecknat informanternas kroppsspråk och gester. Bortvalet har skett utifrån att fokus är att veta vad de säger och inte hur de sägs. Jag inledde analysarbetet med transkribering som genomfördes så nära inpå intervjutillfället som möjligt. Intervjun var då färsk och jag kunde därför minnas själva intervjusituationen mer påtagligt. De transkriberade intervjuerna utgjorde underlag för analysarbetet. Intervjuerna som tidigare nämndes var strukturerade utifrån olika teman, och jag närmade mig ett tema i taget och sökte därifrån efter informanternas tema med hjälp av de begrepp och uttryck som de använde. Jag sökte efter mönster, olikheter eller motsägelser. Jag har metodiskt gått igenom texten ett flertal gånger, antecknat och ställt frågor till texten.

2.3 Material

I följande avsnitt ges en närmare presentation av de fem pappor som är informanter och som intervjumaterialet utgår ifrån i uppsatsen.

Pelle är 35 år, mamman är 34 år. De har två flickor i förskoleåldern. Familjen bor i radhus i en närkommun till Stockholm. Vid intervjutillfället är pappan föräldraledig med yngsta dottern. Fördelningen i föräldraledigheten har varit att pappan tagit ut femtiosex procent och mamman fyrtiofyra procent. Pappan är anställd inom byggsektorn, och arbetar som arbetsledare på byggarbetsplatser. Mamman är forskare i Stockholmsregionen. Pappan har gymnasieutbildning och enstaka högskolekurser, och har den högsta inkomsten.

Peter är 47 år, mamman är 30 år. Han har en pojke på 12 år sedan tidigare som bor halvtid hos familjen, vidare en flicka på 2 år, en pojke på 10 månader. Familjen är boende i radhus i en närkommun till Stockholm. Fördelningen i föräldraledigheten har varit hälften var. Pappan

---

¹² Bilaga 1

¹³ Bilaga 2

har en chefsposition inom universitetsvärlden, där mamman arbetar som forskare. Pappan har den högsta inkomsten.

Ulf är 55 år, mamman är 49 år. De har två flickor vars ålder är 7 och 4 år. Familjen är boende i en bostadsrättsvilla i en närkommun till Stockholm. Fördelningen av föräldraledigheten har varit hälften var. Mamman har högskole- och universitetsstudier bakom sig, är ekonom och arbetar nu som projektledare. Pappan är gymnasieingenjör och anställd inom telekombranschen, och är den med högst inkomst.

Kalle är 33 år, mamman är 30 år. Han har två pojkar sedan tidigare, en som är 11 år som han inte är biologisk pappa till, nästa pojke är 6 år. Kvinnan han nu lever med har han en pojke på 2 veckor tillsammans med. Familjen bor i en hyresrättslägenhet i innerstaden. Fördelningen i föräldraledigheten är att han tar ut femtioåtta procent och hon fyrtiotvå procent. Pappan har gymnasieutbildning och har en anställning som svetsare, har även eget företag som han driver vid sidan om sin anställning. Mamman har högskoleutbildning och arbetar som dramapedagog, och är den med högst inkomst.

Roger är 29 år, mamman är 35 år. De har två flickor tillsammans, mamman har en flicka sedan tidigare. Flickorna är 6 år, 2 år och 2 månader. Familjen bor i en hyresrättslägenhet i en närkommun till Stockholm. Föräldraledigheten är att han tar ut fyrtioen procent och hon tar alltså ut femtio procent. Pappan har gymnasieutbildning och går nu lärarutbildning på Lärarhögskolan. Har sedan tidigare lite akademiska studier, och haft anställning som utbildad lärare. Mamman har högskoleutbildning och arbetar som fritidspedagog, och är den med högst inkomst.

2.4 Reflexivitet

I undersökningen som följer vill jag klargöra att intervjuerna genomförs med ett innehåll som handlar om jämställdhet, faderskap, familj och maskulinitet. Innehållet i sig självt kan bidra till att informanterna förhåller sig till mina frågor på ett visst sätt. Det förhållningssättet kan innebära att svaren påverkas. Det är till exempel inte troligt att en pappa skulle framhålla och berätta om han tyckte att föräldraledigheten inte innehöll mycket positivt. Han kan känna sig tvungen att förhålla sig utifrån vad som är politiskt korrekt. Att jag dessutom är genusvetare kan göra att han är mer försiktig med vad han uttalar sig om.

3. Tidigare forskning och teoretisk ram

3.1 Tidigare forskning

Det finns mycket forskning utförd inom föräldraskap och föräldraledighet. Vanligast är att ämnet behandlas utifrån en mer traditionell vinkel, vilket innebär att kvinnor och den politik som anses beröra dem är underlag för forskningen. Synen på föräldraledighet och föräldraskap håller dock delvis på att förändras genom att även mannen har blivit en politisk kategori. Att forskning tidigare i stort enbart riktade fokus på kvinnor beror på att genusstrukturer och maktordning inte var synliggjorda i den utsträckning som är fallet i dag. Genom att synliggöra den rådande genusordningen ifrågasattes själva grundbultarna i vårt samhälle såsom familjen, barnen och arbetslivet, vilket ledde till att även män inkluderades som forskningsobjekt. Jag har i min studie hämtat inspiration från forskning om kön, jämställdhet, familj och män, men även från forskning som berör arbetslivet. Övergripande tema för den forskning jag hänvisar till är att den berör mäns och kvinnors förhållande och erfarenheter till faderskap, moderskap, föräldraskap och att maskulinitet ingått som begrepp. Vidare gemensam nämnare är att den berör områden där män träder in på traditionellt kvinnliga domäner. Den tidigare forskningen har närmat sig denna fråga utifrån lite olika ingångar, som presenteras nedan.

I avhandlingen *Göra pappa med barn* redogör författaren Roger Klinth hur tankarna gick om ett jämställt föräldraskap på 1960-talet fram till år 1995. Författaren studerar konflikter mellan jämställda pappor och andra intressen i samhället. Han visar i sin studie hur olika diskurser om faderskap har sett ut och att perspektivet på faderskap har varit kopplat till andra övergripande samhällsintressen såsom jämlikhet och valfrihet. De två positiva samhällsintressena och den genusneutrala framtoningen undanhåller det faktum att de har bistått och givit legitimitet åt en ordning som bevarar männens överordnade ställning.¹⁴

I en annan avhandling *Män, familjeliv och föräldraskap*¹⁵ analyserar författaren mäns upplevelser av att vara förälder. Han studerar männen utifrån den bild som målas upp av den nye mannen, den familjeorienterade som avstår karriär för barnens skull, tar ut föräldraledighet och går pappautbildning. Han ställer frågan om ideal och verklighet går hand

---

¹⁴ Klinth. 2002:360.

¹⁵ Plantin, Lars. 2001. *Män, familjeliv och föräldraskap*.

i hand, och menar att det har skett en förändring i tillämpningen. Det har betydelse att männen närmar sig familjelivet för effekten är att traditionella könspraktiker då förändras.¹⁶

Författaren till avhandlingen *Föräldraledig pappa, mäns erfarenheter av delad föräldraledighet*¹⁷ beskriver och undersöker hur män upplevt sin föräldraledighet, bakomliggande orsaker till männens beslut att ta en lång föräldraledighet, samt vilka följder det haft för dem själva och deras familjer.

Ytterligare en avhandling på temat föräldraskap är Lisbeth Bekkengens *Man får välja- om föräldraskap och föräldraledighet i arbetslivet och familjeliv*.¹⁸ Hon studerar hur strukturer och mekanismer på arbetsmarknaden och inom familjen påverkar mäns och kvinnors inställning till familj, arbete, faderskap, moderskap samt uttaget av föräldraledighet.

Berit Brandth & Elin Kvande fokuserar i sin artikel "Masculinity and child care: the reconstruction of fathering"¹⁹ på en grupp pappor i Norge som har nyttjat föräldraledigheten. De analyserar hur dessa män konstruerar maskulinitet i relation till omvårdnad och finner att männen skapar en maskulin form av omvårdnad, delaktighet och valmöjlighet som gör att de blir mer pappor än föräldrar, föräldraskapet kvarstår hos mamman.

I Ylva Elwin-Novaks avhandling *Accompanied by guilt. Modern motherhood the Swedish way*²⁰ är syftet att förklara de skuld känslor som är förknippade med moderskap. Att vara en bra mamma innefattar även att ha yrkesarbete, självständighet och egenförsörjning. Individerna får ta personlig skuld för hur hon handskas med sin illusoriska valfrihet där spelregler redan är uppsatta. Kvinnlighet skapas delvis genom föräldraskap, vilket inte är fallet för manlighet. Pappor benämns som exempel inte politiker och pappa till två barn.

Eva Magnusson närmar sig det berörda forskningsområdet i sin avhandling *Hon, han och hemmet*²¹ utifrån ett genuspsykologiskt perspektiv i nordiska barnfamiljer. I ett historiskt perspektiv har innebörderna i manlighet, kvinnlighet och heterosexuell kärlek blivit mer

---

¹⁶ Ibid. s. 240.

¹⁷ Chronholm, Anders. 2004. *Föräldraledig pappa, mäns erfarenheter av delad föräldraledighet*.

¹⁸ Bekkengen, Lisbeth. 2002. *Man får välja- om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*

¹⁹ Brandth, Berit & Kvande, Elin. 1998. *Masculinity and child care: the reconstruction of fathering*.

²⁰ Elwin-Novak, Ylva. 1999. *Accompanied by guilt. Modern motherhood the Swedish way*.

²¹ Magnusson, Eva. 2006. *Hon, han och hemmet. Genuspsykologiska perspektiv på vardagslivet i nordiska barnfamiljer*.

problematiserat, utifrån den ökade problematiseringen studerar hon de frågor, överväganden och beslut som hör vardagen till för barnfamiljer. Hon intresserar sig för hur paren kommer fram till den fördelning de gör av vardagens praktik, det vill säga hur de fördelar föräldraledighet, deltidsarbete, matlagning, handling och liknande vardagssysslor.

I Ulla Björnberg & Anna-Karin Kollinds *Att leva själv tillsammans*²² analyseras motsättningar, dominansförhållanden och konflikter i det vardagliga livet när jämställdhet och gemenskap ska sammanfogas.

Det andra forskningsfältet jag hämtat inspiration från är som jag nämnt tidigare, arbetslivsforskning. Marie Nordbergs avhandling *Jämställdhetens spjutspets? Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet*.²³ I hennes forskning behandlar hon vad som händer när män träder in på traditionellt kvinnliga domäner, män som är yrkesverksamma inom sjukvård, barnomsorg och frisersalonger.

Mot denna bakgrund har jag kunnat utkristallisera två teoretiska positioner som jag använder i min studie. Den första positionen benämns som den *barnorienterade maskulinitet* där jag menar att forskarna har ett förhållningssätt som jag vill beteckna som mer ifrågasättande till pappor och föräldraledighet utifrån ett genusperspektiv. Trots positionens ifrågasättande menar den att svenska män förändrats och blivit mer engagerade pappor, men att förändringen inte behöver leda till omförhandlade genusrelationer. Det innebär att jämställdhet inte behöver ingå i föräldraskapet. Det är möjligt att vara snäll och deltagande pappa utan att reflektera över jämställdhet.

I den andra positionen som benämns *reflexiv maskulinitet* har forskarna en teoretisk hållning som istället fokuserar på männens försök att reflektera över sitt agerande utifrån ett genusperspektiv när det gäller pappor och föräldraledighet. De två synsätten skiljer sig åt genom att det första är mer kritiskt och ifrågasätter genusstrukturer - systemorienterad. Det andra synsättet ser förändring som möjlig och menar att förändring är pågående genom aktörer – strategiorienterad.²⁴

---

²² Björnberg, Ulla & Kollind, Anna-Karin. 2003. *Att leva själv tillsammans*

²³ Nordberg, Marie. 2005. *Jämställdhetens spjutspets? Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet*.

²⁴ Wängnerud, Lena. 1999. *Kvinnorepresentation Makt och möjligheter i Sveriges riksdag*. s. 22.

Det är dock inga vattentäta skott mellan de två synsätten, de möts och korsar varandra ibland. Analysen är uppbyggd utifrån de två ovan beskrivna positionerna från tidigare forskning, och de behandlas mer utförligt i nästkommande kapitel.

3.2 Teoretisk ram

3.2.1 Barnorienterad maskulinitet

Positionen barnorienterad maskulinitet som jag ovan beskrev som mer kritisk och ifrågasättande, presenteras här ytterligare och är namngiven utifrån ett begrepp hämtat från Lisbeth Bekkengen.²⁵ Perspektivet är kritiskt i meningen att det problematiserar relationen mellan delaktiga pappor och jämställdhet. Att vara barnorienterad innebär inte att jämställdhet vare sig finns med som grund för pappors föräldraledighet eller uppnås som mål. Trots pappor som är mer delaktiga och engagerade i barnen behöver det alltså inte betyda att de har en aktiv genusreflexiv hållning.²⁶ Det innebär att det finns en uppenbar diskrepans mellan diskurs och praktik.²⁷

Att vara föräldraledig har inte alltid samma innebörd och grundas inte heller på samma villkor för mammor och pappor. Att vara pappa är till exempel präglad av valmöjligheter sett utifrån föräldraskap och föräldraledighet. Nära relationer till barn, och att det då inte endast förstås och tillåts i relation till kvinnor, ses som något naturligt och självklart i mäns skyldigheter gentemot barnen. Synen grundar sig i att män har egna behov av en nära relation till barn för att utvecklas som människor. De skapar sina egna praktiker, där är det diskursen som får mest betydelse. Diskursen innebär att det inte är nödvändigt att ta ut sina föräldradagar, det som är mest påtagligt är hur man förhåller sig rent teoretiskt till barn och därmed även föräldraledighet. Det uppstår ett glapp när den rådande diskursen står för en sak och pappors egna intressen och behov inte korrelerar med denna diskurs.²⁸ Pappaledighet ses som en gåva till papporna, det blir även synligt i diskussioner som har vidgats till att det är en tillgång för företagen att pappor är föräldralediga. Det är något som gör dem till bättre anställda, de lär sig att prioritera, fokusera, samarbeta, hantera kaos och blir mer flexibla i sitt arbete.²⁹ Det blir

---

²⁵ Bekkengen. 2002.

²⁶ Elwin-Novak, Ylva. 1999. Branth & Kvande 1998. Björnberg & Kollind 2003.

²⁷ Bekkengen 2002:43.

²⁸ ibid s. 99.

²⁹ Kjaer, Esben & Stendevad, Kirsten. 2006. *Den nya karriärpappan*.

därmed möjligt att skapa ett unikt faderskap med en annan innebörd än moderskap. Praktiken präglas fortfarande av att könen hålls isär och att genusordningen är intakt.³⁰

Den formen av maskulinitet uppmärksammas även i Brandth & Kvandes studier om fäder och maskulinitet.³¹ De visar i sina studier att pappor gör sin egen maskulina form av omvårdnad, som går ut på att bli vän med barnet vilket sker genom att vara tillsammans och göra saker tillsammans.³² Papporna ser sig själva som aktiva pappor och inte som hemmafruar.³³ De skiljer sig från mammors föräldraledighet och samspel med barn. Delaktigheten och valmöjligheten är utifrån pappans vilja och intention, vilket även har implikationen att de blir mer pappor än föräldrar, föräldraskapet kvarstår som något som förläggs till mamman. Den höjda status pappor möter vid maskulin omvårdnad är både män och kvinnor delaktiga i att reproducera.³⁴ Att delaktigheten sker utifrån olika premisser är även något Ulla Björnberg & Anna-Karin Kollind ser i sin studie som tidigare nämnts. Män kan sätta villkor för sitt engagemang och sin delaktighet. Det är möjligt utifrån den rådande maktfördelning, och som delvis bidrar till att män kan bryta mot avtal om de anser att de inte behöver dem eller inte kommer att kunna hålla dem.³⁵ Detta tema återkommer även i Roger Klinths tidigare nämnda bok, där han menar att hans resultat ger stöd åt tesen om att jämställdhet sker utifrån männens villkor.³⁶

3.2.2 Reflexiv maskulinitet

Den andra positionen som jag ovan benämnde reflexiv maskulinitet ser förändring som möjlig och menar att förändring är pågående. Marie Nordberg behandlar maskulinitets- och femininitetsbegrepp utifrån yrkestillhörighet och vad som sker då män träder in på traditionellt kvinnligt dominerade arbetsplatser. Trots att det rör sig om ett annat forskningsfält är de teoretiska insikterna applicerbara då även denna studie diskuterar män som träder in i traditionella kvinnopositioner.

---

³⁰ Hirdman. 2001:65.

³¹ Brandth & Kvande. 1998.

Brandth, Berit & Kvande, Elin. 2003. *Fleksible fedre: maskulinitet, arbeid, velferdsstat*.

³² Brandth & Kvande. 1998: 310.

³³ Brandth & Kvande. 1998:293.

³⁴ Ibid s. 293.

³⁵ Björnberg & Kollind. 2003:149.

³⁶ Klinth. 2002:361.

Nordberg talar om den reflexiva manligheten och dess motpol den stereotypa manligheten.³⁷ Den stereotypa manligheten innebär att det är något som männen ständigt bör förhålla sig till och även mäta sig emot, att vara man är att besitta handlingskraft, fysisk styrka, rationalitet och andra klassiska egenskaper som varit förknippade med män. Den positionering som jag benämner reflexiv maskulinitet i föreliggande studie, avser med reflexiv maskulinitet ett mer ifrågasättande av den traditionella maskuliniteten, större genusflexibilitet, kritik och mindre påverkad av de rådande maskulinitetsnormerna. I den positionen är det möjligt att ta avstånd mot traditionella manliga och kvinnliga egenskaper, och mer tillåtande när det gäller könsöverskridande. Den positionen ligger närmare det som brukar benämnas statsfeminism och den tidigare synen på mannen utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det som blir tydligt i den nämnda reflexiva maskuliniteten är att män i den gruppen förhöll sig mer opåverkade, mer fritt tänkande, det innebar även att de män som hörde till den stereotypa manligheten sågs som konservativa, traditionella och förlegade i sina tankar.³⁸

Perspektivet som utgår från en reflexiv maskulinitet menar att män bör studeras med en mer reflexiv inställning, och att det på familjenivå på sikt kan innebära att de traditionella könspraktikerna i hemmet är möjliga att förändra.³⁹ Den reflexiva maskuliniteten är något som även Anders Chronholm ser i sin avhandling, han benämner det dock jämställdhetsorienterad maskulinitet.⁴⁰ Delad föräldraledighet betraktas av författaren som ett jämställdhetsprojekt, utifrån att förutsättningarna till en nära relation med barnet är liknande, arbete eller studier påverkas även det till det positiva, och uppdelning av hemarbete har förutsättningar att fördelas mer rättvist.⁴¹

Den reflexiva positionen innebär inte att den är totalt tillåtande. Den omsluter eller utesluter de som svarar upp eller inte till positioneringen. Uteslutning kan ske utifrån socioekonomi, klass, sexuell orientering och etnicitet. Innebörden i denna uteslutning är att en grupp som utger sig för att vara fördomsfria, heterosexuella, medelklassmän, vit, och svensk skapas.⁴² Det är enligt det här synsättet en pågående förändring som inte tar sjumilakliv, men med mäns ökade och dagliga samvaro med barn och större delaktighet i omsorgs- och hushållssysslor

---

³⁷ Nordberg, 2005: 329 f.

³⁸ Ibid s.330.

³⁹ Plantin, 2001: 240.

⁴⁰ Chronholm, 2004: 60.

⁴¹ Ibid s.218.

⁴² Nordberg 2005: 331.

skapas en möjlighet till genusflexibilitet.⁴³ Det finns i forskarnas teoretiska perspektiv en önskan om en mer nyanserad bild av män och pappor, att inte så lätt avfärda pappor som inte närvarande.⁴⁴ Vidare menar samma forskare att föräldraledig pappa innebär till viss del ett jämställdhetsprojekt, genom att det finns en möjlighet för båda föräldrarna att ha en nära relation med barnet. Den nya pappan är inte någon som föds, det är något som måste göras, med hjälp av politik och ekonomi.⁴⁵ Föräldralediga pappor anses därmed ingå i en struktur med aktörer som driver utvecklingen av genusmönster framåt, utvecklingen kan innebära positiva förändringar ur ett jämställdhetsperspektiv.⁴⁶

Det kan finnas en övertro på att delad föräldraledighet och jämställdhet innebär att föräldrar som delar är jämställda och det motsatta att föräldrar som inte delar inte kan uppnå jämställdhet. Eva Magnusson kommer i den studie som tidigare nämndes fram till att jämställdhet inte uppnås utan förhandling, insikt och en aktiv vilja till förändring. Par som lever tillsammans som tydliggör och framhåller jämställdhet som viktig är även de par som har jämnast fördelning av hemarbete.⁴⁷ Magnusson visar också att bland de paren med jämn fördelning finns en vilja till diskussion och mindre rädsla för konflikt. Bland de par som har ojämna fördelning av hemarbetet finns det en syn på konflikt som något de bör undvika och att det står i motsatsförhållande till ett harmoniskt parförhållande och det en familj ska vara.⁴⁸

Den forskning jag har refererat till här skiljer sig till viss del från min studie. Forskningen som handlar om föräldrar och deras uttag av föräldrapenning, har bara ibland utgått från pappor som tagit ut stor del av sin föräldrapenning. Frågeställningarna har ofta handlat om varför de inte tar sin del av föräldrapenningen. Jag vänder delvis på problemet,⁴⁹ eftersom jag studerar pappor som tar sin del av föräldrapenningen. Till skillnad från den refererade forskningen, vill jag göra det möjligt att se både strukturer och aktörer. Vinsten med det är att genom att synliggöra strukturer har aktörer möjlighet att delta i förändring.

Uppsatsens teoretiska huvudbegrepp barnorienterad maskulinitet och reflexiv maskulinitet är valda därför att de kan vidga potentialen för att synliggöra om papporna är hemma för barnets

---

⁴³ Holter, Øystein Gullvåg. 2007. *Män i rörelse. Jämställdhet, förändring och social innovation i Norden*. s. 356.

⁴⁴ Ekenstam, C, Johansson, T, Kuosmanen, J (red) *Sprickor i fasaden. Manligheter i förändring*. s.165.

⁴⁵ Whitehead, Stephen M. 2002. *Men and Masculinities. Key Themes and New Directions*. s.154.

⁴⁶ Chronholm. 2004:220.

⁴⁷ Magnusson. 2006: 159.

⁴⁸ *ibid* s. 58 f.

⁴⁹ Bacchi, Carol Lee. 1999. *Women, Policy and Politics*.

skull eller även för jämställdhetens skull. Med hjälp av barnorienterad maskulinitet undersöker jag vilka ideal och normer som studiens föräldralediga pappor förhåller sig till. Med begreppet reflexiv manlighet analyseras maskuliniteters föränderlighet.

4. Analys

4.1 Analys

I avsnittet som följer kopplas material och teori ihop med varandra. Analysen är uppdelad i tre avsnitt, vilket är en återkoppling från intervjugenomförandet. Det startar med fördelning av ledigheten som belyser hur fördelningen av ledigheten genomfördes och är uppdelad i sex delar utifrån de mekanismer som haft störst inverkan på fördelningen. Övergår därefter till att behandla innehåll i föräldraledigheten och föräldraskapet som indelas i tre delar, och avslutas med avsnittet som behandlar kvotering, förebilder och jämställdhet.

En påminnelse över frågeställningarna kan ha sin plats och funktion här:

Vad ligger bakom dessa pappors föräldraledighet?

Vilken innebörd ger informanterna sin föräldraledighet, och hur förhåller de sig till jämställdhet, förebilder och kvotering?

Vilken maskulinitet representerar de fem intervjuade papporna?

4.2.1 Fördelning av ledigheten

Hur fördelningen sker mellan mamman och pappan är forskningen ganska enig om.

Grundförutsättning för att pappan ska ta sin föräldraledighet är barnorientering som omsätts i praktiken. Att pappors uttag ökar utifrån mammans lön och position i arbetslivet är känt och något som bekräftas i min studie, som dock är ett litet underlag.⁵⁰ De mekanismer som brukar anföras för att avstå sin ledighet diskuteras även hos de pappor som deltog i min studie, men innebar inte att de avstod. De sex framträdande mekanismerna som diskuterats inför ledighetens uppdelning är för de deltagande papporna relation till barnet, jämställdhet, mammans roll, ekonomi, omgivningens attityder och politiskt ifrågasättande.

---

⁵⁰ Chronholm. 2004:113.

Relation till barnet

Nära relation till barnet uppger alla fem informanterna som ett av det viktigaste skälet till att vara hemma med barnet. En pappa uttrycker det så här:

En närhet till varandra, som liksom, en tillit eller vad man säger. Lita på, en stor glädje att få vara med, krama, hulda och skapa.

Kalle 33 år

En pappa säger att även mammans vilja att återgå till jobbet var ett starkt skäl till hans första föräldraledighet. Samma pappa menar att med nästa barn valde han det själv när han förstått vad det gav att vara så delaktig och nära sitt barn. Det ledde till att när nästa barn kom då var relationen till barnet det högst prioriterade. Bekkengen menar i sin studie att föräldralediga pappor förutsätter barnorienterade män, något som Chronholm delvis instämmer i.⁵¹

Bekkengen menar att män är hemma utifrån relationen pappa/barn, och att relationen mellan kvinna och man inte är med.⁵² Så är dock inte fallet i min studie. Relationen kvinna-man har funnits med i diskussionen vilket jag återkommer till mer ingående i nästa delavsnitt.

Papporna har inte haft möjlighet eller velat välja bort ledigheten, den har varit självklar för både dem och mammorna. Chronholm menar att det är ett uttryck för familjeorientering, vilket inkluderar även mamman i motsats till att vara barnorienterad. Det framträder även i min studie. Det betyder inte att den barnorienterade maskuliniteten är osynlig, den har tagit ett steg framåt genom att diskursen har övergått till praktik för dessa pappor. Rester av barnorientering finns utifrån att ledigheten trots allt mest diskuteras utifrån pappans behov, till exempel att han ville vara med barnet. Finns en underton i det att om han inte velat vara med barnet hade det varit möjligt att avstå.

Jämställdhet

Jämställdhet är också en faktor som enligt papporna påverkat valet av fördelningen av ledigheten. En pappa säger:

att det tillkommit en insikt om jag, genom att ta min del av föräldraledigheten, bidrar till att minska ojämlikheterna mellan mamman som kvinna och mig som man – d.v.s. jag ger henne exakt samma möjlighet som jag har haft med avseende på karriär och löneutveckling. Jag är medveten om att det är en droppe i det stora ojämlikhetshavet. Jag har en chefsposition, och ser det som en extra bonus att jag kan visa att det trots detta är möjligt att vara föräldraledig i samma utsträckning som mamman.

Peter 47 år

---

⁵¹ Chronholm. 2004:37.⁵¹

⁵² Bekkengen. 2002:117.

Avslutar med att kvinnornas inställning är en viktig anledning till att majoriteten av paren gör ett annat val, och att ingen av de två hört en enda negativ kommentar från en man om deras val av fördelning. Däremot har de båda hört andra kvinnor säga:

”Jag skulle aldrig låta min man ta så stor del...!”

” Men har du börjat jobba redan (till mamman)? Vem tar hand om barnet ?

Pappan ? Men hur går det ?”

”Men varför? Det är ju så underbart att få uppleva barnens första år?”

Peter 47 år

I det första citatet höjs pappan och i det andra nedvärderas mammor, det är en reflexiv maskulinitet utifrån att han i båda citaten ifrågasätter traditionella könspraktiker. Det finns även en insikt i att skuld läggs på kvinnor. Att de aldrig kommer någon negativ kommentar från andra män men att det gör det från andra kvinnor, finns det förklaring för. Det är utifrån en barnorienterad maskulinitet upphöjt att som pappa vara med sina barn, det är dock inte upphöjt att som kvinna ”lämna” ifrån sig sina barn. När jämförelser görs med det egna könet blir pappor bättre och mer deltagande än dem de jämför sig med medan det blir en motsatt effekt för mammor som jämför sig med kvinnliga förebilder. En sådan jämförelse gynnar dem sällan eftersom de i regel är mindre med barnen än deras förebilder var. Mammor blir utifrån en sådan jämförelse sämre och mindre deltagande.

Bekkengen menar att pappors föräldraledighet inte ska förknippas med en övertro på jämställdhet, deras föräldraledighet är utifrån deras behov av en relation med barnet. I tre av informanternas fall stämmer det endast delvis, utifrån att jämställdhet finns med som faktor två, efter relation till barnet. Barnorientering och jämställdhet behöver alltså inte stå i motsatsställning, de kan finnas sida vid sida. Utifrån det resonemanget skiljer sig de papporna jag intervjuat från Bekkengens studie genom att de här nämner mamman i sin diskussion om föräldraledighet.⁵³ De faktorer som framkommer i min studie stämmer delvis med Chronholms men i min studie har jämställdheten en tydligare och mer uttalad plats.⁵⁴

Mammans roll

I alla paren framkommer det att mamman varit angelägen om lika fördelning av föräldraledigheten. En pappa säger att de nog aldrig diskuterade något annat, än att det skulle vara på lika villkor. En annan pappa uttrycker det som att det hade påverkat honom om mamman varit mindre benägen att låta honom vara hemma, men han hade ändå krävt det. I

---

⁵³ Bekkengen 2002:116.

⁵⁴ Chronholm. 2004: 116.

två av fallen framkommer att mamman hade en stor roll i deras uttag, papporna menar att om hon hävdade att hon ville vara hemma en längre tid hade de nog gått med på det.

Den praktiska uppdelningen av föräldraledigheten har för några skett utifrån amning och när barnet skulle börja på förskola däremellan fördelas sedan tiden mellan föräldrarna. Ett par delade från början och skiftade mellan arbete och föräldrapenning. Inget av paren förhandlade eller kompromissade. Eftersom ingen förhandling eller kompromiss förekom vid fördelningen av dagarna blir det uttryck för reflexiv maskulinitet. Det var inte möjligt och heller inte önskvärt för papporna att förhandla utifrån en inställning att de skulle sätta egna villkor för sin delaktighet. Två av mammorna har påverkat pappornas uttag vilket jag tolkar som ett uttryck för en reflexiv maskulinitet. Männerna bestämmer inte enbart själva vilken delaktighet de ska ha i barnen, utan de är möjligt för de att ta avstånd från den stereotypa maskuliniteten. Det finns en möjlighet till reflektion för papporna delvis därför att mammorna inte är med och deltar i en reproducerande hållning till maskulinitet. Den reflexiva maskuliniteten kan dock även ifrågasättas utifrån att mamman måste uppfostra fram deras delaktighet. Innebörden i begreppet barnorienterad maskulinitet enligt Bekkengens definition är valmöjlighet för män när det gäller föräldraledighet, och det får inget utrymme när det gäller dessa par. De deltagande papporna varken kan eller vill välja bort sin föräldraledighet. Informanterna menar att det är båda föräldrarnas plikt och skyldighet. Det påvisar en förändring, nämligen skyldighet i relation till pappor och föräldraledighet, vilket tyder på en förskjutning av det traditionella föräldraskapet. Det förknippas oftast med mamman. I min analys framträder både komplexitet och nyanser hos de intervjuade vilket tyder på att det är möjligt att vara både barnorienterad och reflexiv.

Ekonomi.

En pappa säger att ekonomin genom föräldraledigheten har påverkats till det sämre. När han är hemma förlorar de cirka åttatusen per månad. Sägar att det rör sig trots allt bara om totalt fjorton månader. Ekonomin har funnits med som en del av resonemanget i flera av parens fall, det har då mest rört sig om tekniska bitar av fördelningen, om hur de ska lägga upp föräldraledigheten med en strategi som kan innebära att ekonomin påverkas till det bättre. Tre av papporna har högre inkomst än mammorna, trots det tar de ut sin del av föräldraledigheten, de har utifrån sitt agerande tonat ned sin betydelse som familjeförsörjare vilket traditionellt

varit mycket framträdande.⁵⁵ Gemensamt för familjerna i studien är att de består av två försörjare, och det framgår att mammornas arbete och studier räknas, vilket jag tolkar som uttryck för en reflexiv maskulinitet. Här bekräftas det Bekkengen menar är en diskurs, att ekonomin tas upp som ett skäl för att inte ta sin del av ledigheten, men för män som vill vara föräldralediga är det inget problem.⁵⁶

Omgivningens attityder

En av papporna berättar att det på hans arbetsplats bara är positiv inställning till pappors föräldraledighet. Det uppfattas som om de flesta pappor tar föräldraledighet. Två av papporna arbetar i mansdominerade yrken, och de berättar att det inte har varit odelat positiva reaktioner på arbetsplatserna när det gäller deras ledighet, den ena pappan uttrycker det så här:

Jovisst, där finns ju alla möjliga knäppa, svenssons, sexister och ja allt möjligt, men det kan antingen välja att ta den fajten med dom eller om man nu tror att det är lönt eller så kan man bara vifta bort dom.

Kalle 33 år

Påståendet från den första pappan om att alla pappor tar föräldraledighet vittnar om det upphöjda, och att som pappa behöver du bara ta en del för att det ska ses som att du tagit ditt ansvar. Hur de blir bemötta utifrån sitt uttag av föräldraledighet vittnar även det om en splittrad maskulinitet. De menar alla att de blir positivt bemötta av vänner och bekanta, ingen av papporna känner att de där har varit ifrågasatta. De blir här en viss upphöjning av pappan, vilket skiljer sig från hur mammor uppmärksammas. Man kan säga att rollerna präglas av motsatta förhållanden, skyldigheter eller gåva. Skyldighet innebär ett tvång som inte kan avstås utan repressalier medan en gåva är valbar. Vill man inte ta emot kan man tacka nej eller negligera erbjudandet. Det är en mammas skyldighet, men en gåva till pappan, som han kan ta emot eller avstå. I relation till det papporna möter på sina arbetsplatser och hur de förhåller sig till det anser jag att dom har en reflexiv maskulinitet. De ifrågasätter och gör motstånd till det som förväntas av dem. Det positiva bemötandet på arbetsplatserna kan härledas till deras längre uttag, det är i regel lättare att lösa en längre sammanhängande ledighet än en kort och uppsplittrad,⁵⁷ det traditionellt korta uttag från pappors sida kan vara med och bidra till att det framstår som ett större problem på deras arbetsplatser. I diskussioner om positiva/negativa reaktioner på arbetsplatser och föräldraledighet finns det en tendens till

---

⁵⁵ Plantin. 2001:61.

⁵⁶ Bekkengen 2002:184.

⁵⁷ Ibid .s 85.

att det handlar om att det negativa är något som pappor råkar ut för men inte mammor, diskussioner förs utifrån en barnorienterad maskulinitet, män ska och bör inte ifrågasättas.

Politiskt ifrågasättande

Två av papporna ger uttryck för att de ifrågasätter mycket saker i samhället, och att de generellt har en reflexiv hållning. De anser att de ofta gått sin egen väg. En av dem uppger exempelvis att han demonstrerat och ockuperat och har ett förflutet inom punkrörelsen. Den andra av de två papporna uttrycker det så här,

Jag tror att jag har en mycket mer utvecklad insikt om vad min bakgrund har för konsekvenser i samhället, massa fördelar som jag ännu inte ser alla, det har jag alltid haft problem med, privilegier överhuvudtaget. Jag har mer aktivt valt att ifrågasätta, mer benägen att gå längre.

Roger 29 år

Det politiska ifrågasättandet har inte framkommit i liknande studier, men det kan finnas vissa likheter med att ha jämställdhet med på agendan. Det vittnar om ett samhällsengagemang som tar sig olika uttryck. Plantin skriver om att vägen till föräldraskapet påverkas och präglas av händelser i livet, och alltså inte enbart utifrån de egna föräldrarnas föräldraskap, dessa händelser har de tagit med sig in i sitt föräldraskap,⁵⁸ vilket det finns paralleller till när det gäller de reflexiva papporna i min studie.

Sammanfattningsvis är det mest framträdande skälet till pappornas föräldraledighet relation till barnet. De är alla barnorienterade pappor, vilket är en förutsättning för pappors ledighet. Det är även en familjeorientering genom att mammorna inkluderas i deras ledighet, de har inte velat eller haft möjlighet att välja bort föräldraledigheten. Tre av de deltagande papporna har en insikt i jämställdhetsproblematiken, insikten har betydelse för deras uttag av ledighet med barnet. Mamman har i samtliga föräldrapar varit angelägen om lika fördelning av föräldraledigheten, i två fall har inverkan varit stor. Papporna har i tre av familjerna högre inkomst än mamman, det är inget skäl för att inte ta sin del av ledigheten. Ifrån vänner och bekanta har alla papporna mött positiva reaktioner. Två av papporna har ifrån arbetsplatserna mött ett ifrågasättande av sin ledighet. Två av papporna är politiskt ifrågasättande, och har ett stort samhällsengagemang.

---

⁵⁸ Plantin 2001:109.

4.2.2 Innehåll

Vara med barnet

Informanternas tankar om vad föräldraledighet ska tillföra handlar om närhet, tillit och en gemensam grund med barnet. En pappa uttrycker det som,

en stor ynnest att få vara hemma med sitt barn när det är litet. Det ger mig jättemycket och det är skitjobbigt det vet du kanske, men jag vill inte vara utan det, jag föreställer mig att dom ser mig mer som en naturlig del av vardagen i och med att jag är hemma med dom.

Peter 47 år

När papporna delger mig innehållet i en dag som förälder blir det mycket tal om rutiner som ska fungera. Det handlar om mat och sömn, och ett par pappor framhåller vikten av att komma ut varje dag. Det tycker att det är svårt att hinna något annat än det primära när det gäller småbarn. Det är svårt att bestämma tider, eftersom oförutsägbara saker ständigt inträffar. Bilden av allt de skulle hinna under föräldraledigheten blir de tvungna att revidera. Besvärligt under ledigheten menar flera också att det blir långtråkigt medan några menar att det aldrig blir långtråkigt med barn omkring sig. Saknad av arbetskamrater var det ingen som såg som ett problem, rent historiskt sett har mannen haft en stark förbindelse och identitet via arbetet. Det blir här tydligt att det tonas ned och kan tolkas utifrån den tidigare nämnda genusflexibiliteten. Det innebär att männen kan antas lägga lägre vikt vid sin yrkesidentitet än vad varit fallet tidigare.⁵⁹ Påpekas bör att de fem intervjuade papporna i min studie är förankrade i arbetslivet,⁶⁰ vilket innebär att genusflexibiliteten kan finnas på grund av denna förankring och trygghet i arbetslivet.

När frågan handlade om vad som kunde vara besvärligt med att vara föräldraledig tog alla upp att gå till BVC eller öppna förskolan, men också hade olika förhållningssätt till. Fyra av papporna berättar att gå till BVC, förskola eller annan sammankomst med bebisar väcker någon form av känsla. En menade att öppna förskolan var mest stök och bök. Han skulle hellre vilja organisera ett gäng pappor för att göra något mer vettigt. En annan pappa blev arg när han kom dit och såg femton mammor vara där, ilskan grundades i att trots de förutsättningar som finns för ledighet är det mammor som tar ut den. En tredje ansåg att sammankomster med andra bebisar kan vara lite så där, och att han aldrig tyckte att han kände sig hemma där. Den fjärde pappan kände sig lite besvärad där ibland, men att det berodde på vilken person det är han träffar. När han träffade läkaren där så tyckte hon det var roligt att det kom en pappa, sen ifrågasätter han varför det måste uttalas så fort det är en pappa som

---

⁵⁹ Plantin. 2001:36.

kommer till BVC. Även i denna diskussion synliggörs att mammor och pappor uppfattas på ett sätt som ständigt håller isär könen.⁶¹ Den barnorienterade maskuliniteten framträder här. De tar avstånd från det som är skapat för kvinnor och barn. Det blir tydligt för dem på BVC att de är en minoritet och inte normen. Pappan som uttrycker ilska över att det sitter femton mammor på BVC blir för mig svårtolkad. Hans ilska är mot mammorna, papporna går fria trots att de överlåter sina dagar till mammorna. Denna pappa uttrycker dock senare under intervjun sin frustration över de pappor som inte tar föräldradighet. Vad som kan uppmärksammas är att trots den barnorienterade inställningen så reflekterar dessa pappor själva över sina ordval ibland. Det anser jag tyder på en rörlighet och att det finns utrymme för både mammor och pappor att förändras.⁶²

Papporna är samstämmiga i att föräldradigheten till övervägande del varit positiv. De uttrycker det med ”/...kontakten med barnet.../” ”/...mysigt att vara ihop hela tiden.../” ”/...jobba halvtid, inte så mycket press.../” ”/...lära känna sitt barn.../” ”/...det gör fortfarande avtryck det vi hade då.../”. En pappa tycker först att det är svårt att specificera vad som är positivt, men säger sedan att han upplevde ett allmänt välbefinnande. Han tycker också att han föregick med gott exempel, och känner sig därför lite mallig över att han fixade det. I deras resonemang framträder vid en ytlig läsning en barnorienterad maskulinitet, det handlar om vad de får ut av föräldradigheten, och att det är något märkvärdigt och speciellt. Det framkommer dock även saker som inte tidigare hade varit opportunt att säga som man. Jobba halvtid är ett sådant exempel. I deras tal använder de adjektiv som närhet och mysigt, det har skett en förändring även där sett från maskulinitetsnormer.⁶³

Göra saker i hemmet

När jag övergår till att fråga om vem som gör vad i hemmet berättar två av papporna att de står för det praktiska arbetet, en pappa uttrycker det som att det är han som hamrar och spikar. De hänvisar på så vis till traditionella maskulina göromål. En uppger att det finns en vilja att det inte ska vara självklart vem som gör vad, men att det finns ett problem med att han är hantverkare ”/... han gör gärna det, byggde om när de flyttade till lägenheten de bor i nu.../”. De har i åtanke att han ska baka och sy mer, eftersom han bott ensamstående med sina första barn är det inga konstigheter med det.

---

⁶⁰ Plantin. 2001:181.

⁶¹ Hirdman. 2001:65.

⁶² Öystein. 2007:353.

Två av familjerna har en tydlig uppdelning när det gäller tvätt och matlagning. Han lagar mat och hon tar hand om tvätten. Uppdelningen kommer sig av att papporna tycker om att laga mat. I det ena paret ogillar dessutom mamman matlagning eller anser sig okunnig, vad den andra mamman anser om att matlagningen är hans ansvar framgår däremot inte. Den ena pappan säger att det bara blir fel när han ska sköta tvätten och att det därför är bättre att hon sköter den. I uppdelningen av sysslor finns det även här en barnorienterad maskulinitet men även den reflexiva maskuliniteten. Den barnorienterade som alltså utgår från att pappan är i centrum kommer till uttryck för att han gillar att laga mat och det blir bara fel när han tvättar och då är det lika bra att hon sköter det. I hans resonemang beskriver han också sina valmöjligheter. Han gör det han tycker om och det han ogillar överlåter han åt henne som alltså får sitt hemarbete tilldelat utifrån det. Det andra parets uppdelning sker inte enbart från pappans önsknings, deras uppdelning är uppbyggd utifrån bådars önskemål. I det resonemanget blir det mer en reflektion över fördelningen, den görs inte utifrån mannen, men i båda fallen finns det något könsöverskridande i deras praktiska handlande. En pappa säger att utifrån att de är olika personligheter så gör de olika saker, hon gillar att hitta på saker utanför hemmet mer än han gjorde. Samma pappa uppger senare utifrån frågan vad de gjorde under sin föräldraledighet att de ”/... var ute, på barnverksamhet, på stan, cykelutflykt när hon blev stor nog för det.../”. Det blir lite motsägelsefullt, men även något reflekterande, han utgår här inte från sina egna behov.

Olikheter

På frågan om vad de eventuellt ser som likheter och olikheter mellan mamman och pappan. Där svarar alla fem att det i stort sett inte finns några påtagliga skillnader mellan dem. De skillnader de trots allt påpekar hänför de till personliga egenskaper och människotyper. Olikheterna de refererar till handlar om att de gör lite olika saker. En mamma föredrog exempelvis i högre grad än pappan att göra saker utanför hemmet. Medan en pappa menade att han jobbar mer praktiskt än mamman, alltid något på gång alltid hade skruvmejslar och verktyg tillgängliga och skilde sig från mamman genom att han arbetade mer praktiskt. En pappa uttrycker sig så här när det gäller om mamman och pappan tillför olika saker för barnet,

Det varierar utifrån barnets ålder, när de är små är pappan en vuxen och mamman en annan vuxen, tror egentligen inte att det har så stor betydelse, senare så när barnen börjar växa upp, nu har jag inte än drabbats av barn i puberteten, då kommer det säkert stunder när en pappa bör vara en man, så att säga. Vad det innebär att vara man kroppsligt och mentalt. Peter 47 år

---

⁶³ Whitehead 2002:177.

Det blir en dubbelbottnad betydelse i det han framför, att det inte skulle ha någon stor betydelse sett utifrån kön vem som är hemma när de är små. Trots hans tidigare ställningstagande för att pappor ska ta sin del av föräldraledigheten. Vidare i citatet framför pappan tankar som jag tolkar riktas till pojkarna i familjen, de behöver en manlig förebild att spegla sig i. Mina tankar löper vidare till hans dotter, behöver även hon delges kunskaper om sin kropp och psyke och vem ska i så fall stå för de lärdomarna. Pappa träder här fram när skillnader mellan könen ska klargöras.

Det traditionella och essentiella sättet att se på maskulinitet och femininitet är att de ses som bipolära motsatsförhållanden.⁶⁴ Det blir synligt i intervjuerna att maskulinitet och femininitet inte endast ses utifrån biologiska tankegångar. Egenskaper ses som personliga och utifrån att de är olika människotyper. En implikation av att flytta manliga egenskaper till ett personligt plan är något som ifrågasätts av maskulinitetsforskning utifrån att det då byggs upp en dualism där det män ”drabbas” av ses som personligt, och det kvinnor ”drabbas” av är på ett strukturellt plan.⁶⁵

I intervjuerna ber jag papporna att definiera manligt och kvinnligt men de anser att det är svårt att göra. De anser en uppdelning som kan göras är utifrån olikheter i fostran. När jag frågar vidare om skillnader mellan manliga och kvinnliga chefer räknas det upp kvinnliga egenskaper som flera av de menar är positiva sådana. De säger till exempel att de är mer personliga, lyhörda, förankrar bättre och mer kommunikativa. I jämförelse med manliga chefer där en pappa uttrycker att män ”/...mer sitt eget race, de klampar på och kvinnor förankrar bättre.../” Deras beskrivningar tyder på en reflexiv maskulinitet eftersom de lyfter fram kvinnors positiva egenskaper i chefsposition, och gör det i relation till manliga chefer som får sämre omdömen utifrån deras chefsroll. Det är helt klart en reflexiv maskulinitet. Manliga egenskaper ses inte som självklart positiva. Enligt den barnorienterade maskuliniteten är mannen ur det perspektivet utgångspunkt och norm, så är inte fallet här.

Utifrån min fråga om de bett mamman om hjälp, råd och stöd före eller under ledigheten framkommer det från två pappor att de ville hitta sitt sätt att sköta det på och skapa egna rutiner. Det har funnits en kommunikation som inte innebar att de ringde, men att information delgavs när dagen återberättas. En pappa uppger att han fick goda råd som han hade svårt att

---

⁶⁴ Lenz Taguchi, Hillevi. 2004. *In på bara benet. En introduktion till feministisk poststrukturalism*. s. 30.

⁶⁵ Seidler, Victor. 2004. *Des/orienterade maskuliniteter. Kroppar, känslor och rädsla*. s. 13.

ta emot ifrån den första mamman. En pappa berättar att innan föräldraledigheten, bland de första gångerna han var ensam med barnet ringde hem mamman från ett möte för att barnet var otröstligt. När mamman kom hem hade både han och barnet i stort sett somnat av utmattning. Han ansåg sig däremot vara väl förberedd när han gick på sin föräldraledighet. Från en pappa framkommer det att det fanns vissa praktiska bitar som mamman visste hur de skulle lösas, han frågade hur hon brukade göra och sen tror han att han gjorde likadant, han menar även att de har utvecklat olika tekniker. Inställningen är att de som individer får lösa problemet som passar dem bäst. I denna fråga blir den barnorienterade maskuliniteten mest framträdande. De vill skapa egna rutiner och sköta det på sitt sätt, de skapar sina egna praktiker och gör sin egen maskulina form av omvårdnad.⁶⁶ De kan vara att de får och mottar råd men de benämner det som att det delges information när dagen återberättas. Trots att mamman är den som varit hemma först och lärt känna barnet förfaller det inte möjligt för papporna att skapa faderskap utifrån moderskap.

Min tolkning är att faderskap skapas som något unikt fristående och inte i relation till moderskap, då moderskap är något feminint och därmed står i motsats till det maskulina. Liknande har framträtt i andra studier, åtskillnaden mellan faderskap och moderskap.⁶⁷ Chronholm däremot anser att pappors barnorientering inte utesluter ett närmande mellan könen. Det behöver inte finnas någon motsättning mellan barnorientering och ett närmande mellan könen.⁶⁸ Min mening blir att han förenklar det genom att bortse från maktperspektivet, att jämställdhet är något som främst kvinnor får arbeta för, sen kan det bli en bonus utifrån något som män antingen valt att ta del av eller annars skett under delvis tvång, den förändring som sker gör det mest utifrån mäns premisser.

Sammanfattningsvis är innehållet i föräldraledigheten att vara med barnet för att skapa tillit och närhet. Rutiner som sömn och mat är dagarna ofta uppbyggda utifrån. Besvärligt anses vara att gå på BVC och andra sammankomster där majoriteten består av mammor. Samstämmighet råder om det positiva med föräldraledighet. De skapar sina egna omvårdnadsrutiner när det gäller barnet. Uppdelning av sysslor i hemmet spänner över att ingen uppdelning alls gjorts till strikt uppdelat när det gäller tvätt och matlagning. Likheter eller olikheter mellan könen hänförs till personliga egenskaper och fostran. Manliga och

---

⁶⁶ Branth & Kvande.1998:293.

⁶⁷ Bekkengen. Branth & Kvande.

⁶⁸ Chronholm 2004: 60.

kvinnliga chefer har olika egenskaper där framhålls de kvinnliga chefernas positiva egenskaper. En motsägelsefull maskulinitetsposition som även här blir svårtolkad utifrån att den inte är på ett sätt, papporna är komplexa och mångbottnade.

4.2.3 Jämställdhet, kvotering och förebilder

Jämställdhet

Efter att ha ställt frågan om jämställdhet och om det har förekommit någon jämställdhetsdiskussion i parförhållandet säger fyra av informanterna att det finns en medvetenhet om jämställdhet och problematiken kring det. Två av papporna har fört sådana diskussioner med mammorna, vilket inte behöver betyda mer än att det har diskuterats. En av de två diskussionsbenägna familjerna har försökt att schemalägga vissa delar för att komma ifrån öppna konflikter om vem som ständigt ska ta initiativ. I den andra familjen har diskussionen tagits upp men de har inte kommit fram till någon exakt jämlik lösning. De två papporna uppger även att de har en stor medvetenhet om jämställdhet och problematiken kring det. En annan pappa säger att de pratar ganska mycket om jämställdhet men att det inte handlar om dem själva. Han säger att de bara konstaterar att de är jämställda, och att sådana samtal handlar mer om saker som händer externt.

Det är helt klart att enbart diskussioner inte leder till jämställdhet. Det har myntats ett begrepp för att beskriva en kategori ”i-princip män”.⁶⁹ De hänvisar till män som utger sig för att vara för jämställdhet i princip, men inte är beredda att rent praktiskt göra något för jämställdhet. De skulle till exempel inte vara beredda att sänka sin egen lön för att hennes skulle höjas. Papporna i studien hör dock inte till den kategorin eftersom de faktiskt går något längre än till att vara för jämställdhet i princip. Deras uttag av sin föräldraledighet kan bidra till en positiv löneutveckling för mammorna. För att uppsatta jämställdhetsmål ska vara möjliga att uppnå kan en förutsättning vara insikt och förståelse.⁷⁰ De är för de fyra som har en förståelse och insikt i jämställdhetsproblematiken en reflexiv maskulinitet som uppvisas. De stannar inte vid ”i princip-mannen” utan gör något praktiskt.

---

⁶⁹ Jalmert, Lars. 1985. *Den svenske mannen*.

⁷⁰ Mark, Eva. 2000. *Jämställdhetsarbete teorier om praktiker*. s. 26.

Kvotering

När jag ställer frågan om de är för eller emot kvotering av föräldraledighet säger fyra av de fem informanterna att någon form av styrning uppifrån är en väg att gå för att uppnå den förändring som alla intervjuade ser positivt på. Ingen av de fyra anser att fördelningen av föräldraledigheten måste vara hälften var. De fyra som är för någon form av kvotering menar att det bör finnas någon flexibilitet och utrymme för egna beslut för de berörda familjerna. Det uttrycker en besvikelse över att det inte sker någon förändring, att det därför kan vara nödvändigt med någon form av styrning. Kvoteringsfrågan visar alltså även den på en splittrad maskulinitet, då de som är för kvotering ändå menar på att det bör finnas någon form av flexibilitet. Några av dem har själva överlåtit en del av sina dagar till mamman. Jag tolkar att önskan om flexibilitet utgår från pappans val och anspråk på val och möjligheter.

Deras tankar om de pappor som inte tar ut sin föräldraledighet är att ”/... de gör en stor miss, tänker fel, de är idioter, korkat .../” menar att det kan finnas skäl som gör att det inte funkar. men flera undrar varför skaffa barn om man inte vill vara med dem. En pappa säger,

att på något sätt är det normen idag att man tar sitt ansvar, och jag tror att samhället mår lite bättre utan att dra några stora växlar på det. Det är kvinnans naturliga roll, vi skulle få lite annorlunda män....

Pelle 35 år

Här framträder den reflexiva maskuliniteten igen, genom att degradera pappor som inte vill vara med sina barn. Det förstärks genom att inte ge dem den traditionella valmöjligheten när det gäller föräldraledigheten. Kan de inte vara med sina barn, ifrågasätts deras föräldraskap. Det är en förväntning som mammor ställts inför i alla tider, men inte tidigare riktats mot pappor. Det finns även en öppenhet för att kvinnor och deras kontakt med barnen är något som samhället kan tjäna på om män tar efter.

Två av papporna definierar sig som feminister, en av dem anser att han först under senaste året har kommit till insikt om vad det betyder. Tidigare hade han en bild av feminism som ”klassiska manshatare”. Den andra som definierar sig som feminist menar att han gör det utifrån en tanke om att det är en självklar lösning att dela på allt, att det även innebär en kamp för att få män att inse de skillnader och system vi lever i och hur man kan motarbeta det. En pappa menar att han inte vet vad en feminist är, men tyckte att det var lite skrattretande när Göran Persson kallade sig för feminist. En annan pappa som inte heller vill kalla sig för feminist menar att epitetet fått en negativ klang, och att det kommer från att kvinnor satt i TV

och sa att män är djur. Han säger att han får det som en första association men minns även när Bengt Westerberg kallade sig för feminist. Det tyckte han var starkt, men begreppet har fått en annorlunda betydelse idag efter Könskriget, han vill benämna sig som Peter och agerar som han tycker är bra.⁷¹ Den femte pappan menar att det inte är möjligt för honom att vara feminist, det kan bara kvinnor vara.⁷²

jag är antisexist och menar att en vit snubbe och medelklass inte kan förstå.
Jag kan intellektuellt se det men då ska jag inte kalla mig för feminist, det är kvinnor som inser sin situation som är feminister.

Roger 29 år

Det framgår här vilken variation det finns, och att det därför inte är givande att analysera män utifrån en allena rådande maskulinitet, det framkommer även att när en man kallar sig för feminist kan det ses som starkt, men även skrattretande. Kvinnor ses här som en homogen grupp utifrån att en kvinna uttryckt i TV att män är djur, efter det är epitetet feminist negativt associerat. Där framträder inte den reflexiva maskuliniteten.

När jag frågar hur de jämför sina uttag, ifall den jämförelsen blir med andra mammor eller andra pappor, säger fyra av informanterna att de jämför sig med andra pappor. Den femte jämför överhuvudtaget inte sitt uttag med andra. Två av dem som gör jämförelse menar att den jämförelsen blir till deras fördel, då de alltid har tagit ut mer än de pappor dom jämförs med. En pappa säger att det inte är någon som kommit i närheten av hans uttag på tretton månader. En annan pappa säger först att han jämför med alla, sen med de i hans miljö, kan jämföra med sin syster, med båda som par men avslutar med att det är klart eftersom jag är man jämför jag mig väl på ett vis med papporna.

I deras jämförelser av uttagen föräldraledighet blir det uppenbart att män jämför sig med män, och det leder i sin tur till att de blir uppgraderade i sin delaktighet. Det de säger är motsägelsefullt eftersom de tidigare i intervjun sagt att det inte finns någon skillnad på kvinnor och män. Trots det kan de inte jämföra sig med kvinnor. En tänkbar jämförelse hade kunnat vara med andra föräldrapar men det förefaller inte tänkbart utifrån deras resonemang. Barnorienterade maskuliniteten är mest framträdande när det handlar om att jämföra uttag av föräldraledighet. Därför deras faderskap görs inte i relation till moderskap, det ideala faderskapet har inte mamman som identifikation och ideal.

---

⁷¹ Nordberg. 2005:331.

⁷² Johansson, Thomas & Kuosmanen, Jari (red) 2003. *Manlighetens många ansikten- fäder, feminister, frisörer och andra män.* s. 31.

Förebilder

Jag övergår till att fråga informanterna om deras föräldrar och förebilder. Fem informanter uppger att de haft mest kontakt med mamman av sina föräldrar, en tillägger att det inte behöver betyda bäst kontakt. En annan informant säger att han både haft mest och en mer komplicerad kontakt med sin mamma än med pappan. Det blir tydligt att det är mamman som har varit grunden för föräldraskapet. Flera av informanterna vill även framhålla sina egna fäder som ”/...en klippa .../” ”/...mycket hjälp och stöd.../” ”/... otroligt social och en lekfarbror.../”. Ingen av informanterna säger att de har sina mödrar som förebilder, de anser vidare att de inte har andra förebilder heller, en pappa säger att hans egen pappa är till viss del en förebild. Det framgår att det är svårt att hitta förebilder, de plockar lite här och där, utifrån vad de ser att pappor gör som de tycker är bra eller dåligt. Förebilder förutsätts främst kunna finnas i andra pappor och därefter hos andra föräldrar. En pappa säger att han kör sitt eget race och den andra uttrycker det som att han tänker på hur han själv vill ha det, men upplever det som positivt när han förstår att andra tänker som han själv gör. Förebilder är endast möjligt att finna bland andra pappor och män. De har alla haft mest kontakt med sina egna mammor eftersom det var deras mammor som var grunden i föräldraskapet. Trots det pratar de om sina pappor med en positiv attityd, även om de inte anser de är möjliga att ha som kompletta förebilder. Mina informanter skiljer sig alltså från Chronholms studie där papporna uppgav att de hade sina mammor som förebilder och föredöme.⁷³ Perspektiven som framträder här tyder på en barnorienterad maskulinitet. Eftersom mina informanter skapar sitt eget faderskap och det är åtskilt från moderskap, det är inte detsamma som föräldraskap.

Sammanfattningsvis utifrån jämställdhet, kvotering och förebilder är att fyra av informanterna har en medvetenhet om jämställdhet och problematik kring det. En av familjerna har en strikt uppdelning för att komma ifrån öppna konflikter. För de andra fyra informanterna löser det sig mer för stunden. Fyra informanter är för någon form av kvotering de anser inte att uppdelningen ska vara strikt hälften var. Alla fem informanter är överens om att de pappor som inte tar sin föräldraledighet missar något väsentligt. Två säger sig vara feminister, en säger att män inte kan vara feminister. Den fjärde tar avstånd från epitetet som efter ”Könskriget” associeras med ”män är djur.” Den femte vet inte vad en feminist är. Fyra av papporna jämför sitt uttag av föräldraledighet med andra män. Alla fem informanter har haft mest kontakt med sin mamma. Ingen av informanterna har någon direkt förebild, men

---

⁷³ Chronholm. 2004: 105.

eventuella förebilder hämtas i andra pappor eller män. Barnorienterad maskulinitet framträdde starkast i avsnittet kvotering och förebilder. I jämställdhetsavsnittet är det den reflexiva maskuliniteten som syns.

5. Avslutande diskussion

5.1 Avslutande diskussion

Sammanfattningen görs utifrån de frågeställningar som studien syftar till att besvara. För att besvara frågorna har jag fokuserat på tre områden enligt följande: vad ligger bakom dessa pappors föräldraledighet, innebörd i föräldraledigheten, jämställdhet/kvotering och förebilder för att avslutas med maskulinitetsrepresentation.

Syftet med denna studie var att analysera och kritiskt granska relationen mellan föräldralediga pappor och maskulinitet, med utgångspunkt i de fem intervjuade pappornas berättelser. Teoretiskt perspektiv har varit barnorienterad maskulinitet och reflexiv maskulinitet. Jag fann att de intervjuade papporna är mångbottnade och ibland motsägelsefulla i sina maskulinitetspositioner. Analysen har visat på en mångfald och komplexitet, där de använda positionerna inte alltid är tillräckliga för maskulinitetsforskning.

Det avgörande och mest framträdande när det gällde vad som låg bakom deras föräldraledighet är relation med barnet som sker genom närhet och kontakt med barnet. Jag har i detta avseende funnit likheter i min studie och andra studier.⁷⁴ En annan viktig faktor för deras föräldraledighet är jämställdhet. De är inte endast hemma för att vara med sina barn utan de ser sig även som jämställdhetskämpar. Det finns en reflexiv hållning rent generellt hos flera av papporna, de säger att de går sin egen väg och inte alltid följer strömmen.

Det motsäger dock inte Bekkengens resultat, männen i hennes studie har inte med mamman i sin diskussion om föräldraledighet, de papporna tog inte heller ut sin föräldraledighet. Det gjorde däremot papporna i Cronholms studie och mina resultat är liknande hans när det gäller faktorer som ansågs påverkat ledigheten. Kvinnornas inställning är också med i diskussionen bland mina informanter, det sker både utifrån mammorna i familjen som har haft en betydelse för pappornas uttag, men kvinnor utanför familjen kan även de påverka genom sin inställning till mammor som "lämnar sina" barn till papporna.

---

⁷⁴ Chronholm. 2004:213.

Det visade sig att den barnorienterade maskuliniteten liksom i andra studier finns närvarande även i denna studie. Det vill säga dock inte bara som en diskurs utan även en praktik. Mannen relaterar även till den familjeorienterade maskuliniteten.

Papporna i studien har delvis en insikt och förståelse om jämställdhetsproblematiken. Att enbart tala om jämställdhet betyder inte att det är en reflexiv maskulinitet, det som dock är med och förstärker den positionen är att dessa män även är för kvotering. Där övergår tal till praktik, deras förhållning till män sker inte utifrån att män skulle ha rätt att välja sin grad av delaktighet i föräldraledigheten. Här skiljer sig mina resultat från tidigare forskning som då menat att män har rätt och möjlighet att välja sin grad av delaktighet.⁷⁵ Bekkengen tydliggör det genom att peka på att genom förhandlingsalternativ blir förhandlingar möjliga, det är påtagligt hos mina informanter att det inte funnits några förhandlingar och kompromisser att genomföra.

I pappornas syn och inställning till förebilder framkommer det att förebilder endast kan hämtas i andra män och pappor, trots att deras egna fäder med dagens mått mätt inte var vare sig hemma eller deltog så mycket i föräldraskapet vill de alla framhålla att de var bra pappor sett utifrån den tiden som rådde. De framgår även att de inte har några utmärkande förebilder, ser det mer som att de tar lite där och lite här när de ser eller hör pappor som gör bra saker. Här skiljer sig mina resultat från tidigare forskning som menat att modern är ett ideal när det gäller föräldraskapet,⁷⁶ min studie anser jag stå närmare Plantins resultat som pekar på att modern haft en mer diffus plats utifrån identifikationsmöjlighet.⁷⁷

Representation av maskulinitet analyserades med teorier som uppkommit ur tidigare forskning, vilka benämndes barnorienterad maskulinitet och reflexiv maskulinitet. Det är inte möjligt att lyfta in de deltagande papporna i en box som är märkt barnorienterad eller reflexiv maskulinitet. Barnorientering och jämställdhet finns delvis sida vid sida i deras resonemang. Den barnorienterade positionen menar jag är mest framträdande i deras faderskap när det gäller omvårdnad, det görs ett maskulint faderskap som är skilt från moderskap. Det finns en medvetenhet och insikt i jämställdhetsproblematiken, och utifrån det blir den reflexiva maskuliniteten framträdande.

---

⁷⁵ Bekkengen. 2002:93.

⁷⁶ Chronholm. 2004: 106.

⁷⁷ Plantin. 2001: 109.

Det bör göras en påminnelse om att de deltagande informanterna består av en minoritet, men att en reflexiv maskulinitet torde vara en förutsättning för att uppnå jämställdhet. En del av tidigare forskning menar att medvetenhet och en diskurs om jämställdhet är något vi ska förhålla oss vaksamma mot, för det betyder inte att jämställdhet därför uppnås.⁷⁸ Det är något jag instämmer i, men jag menar att det är trots allt en förutsättning för förändring. Den medvetenhet papporna visade i den utförda studien hade en stor inverkan på deras uttag, vilket i sin tur leder till att de är delaktiga i sina barn. Att pappor gör sitt eget faderskap såg jag liksom tidigare studier sett. En reflektion utifrån det är att moderskapet som ses som det ideala är reproducerat utifrån tider som vi inte längre lever i. Dags att moderskap och faderskap förflyttas till att benämnas och vara föräldraskap. Föräldraskap är mer tidsenligt än moderskap och faderskap eftersom det skapas utifrån den tid vi lever i idag. De maskulinitetsteorier som har använts i studien visar på att det finns ett behov av att studera maskuliniteter med en bred ingång. Genusforskning är inte förtjänt av att försöka att sätta in män/pappor i fack där de ses som en enhetlig grupp. Det riskerar att bidra till reproduktion av den maskulinitet som ifrågasätts.

Min slutsats är för det första att den reflexiva maskuliniteten framträder mer distinkt när det inte rör sig om något i direkt relation till mamman. Det synes finnas större förutsättningar till en reflexiv förhållning inom områden som står utanför själva relationen och föräldraskapet. Det är till exempel deras syn på sitt arbete, kvinnliga chefer och jämställdhet. Den andra slutsatsen blir att där den barnorienterade maskuliniteten framträder mer distinkt rör det sig om något i direkt relation till mamman. Det kan vara goda råd, gå till BVC, förebilder i föräldraskapet eller något som är mer påtagligt förknippat med det feminina då blir det ett större avståndstagande till mamman. De vill skapa något eget och det är inte möjligt att använda mamman som mall eller förebild. Det ligger mycket i att vi bör lyfta fram de små och stora händelserna, när män och kvinnor genustrubblar.⁷⁹ Det som kan bli problematiskt med ett sådant synsätt är att när män gör det kvinnor har gjort under lång tid förflyttas det lätt till en piedestal, och ses på som ett ”underverk” och lyfts fram på helt andra villkor, och de villkoren kan vara med och befästa vem som står för normen. Det går även att se det som positivt genom att när pappor blir delaktiga i barnen sker det praktiska bitar som även mammor kan dra nytta av till exempel barnvagnar som rullar lättare och ibland mer funktionella, bilar som anpassas till att det ska transporteras barn där, eller är även det utifrån

---

⁷⁸ Branth & Kvande, Chronholm.

⁷⁹ Nordberg. 2005:335.

att de då skapar ett eget faderskap som inte ska förknippas med moderskap. Magnussons tes om att pappor som är hemma i några månader inte med automatik leder till jämställdhet instämmer jag i.⁸⁰ Däremot finns det en större möjlighet till att pappor dras in i föräldraskapet genom delad föräldraledighet, de kan inte fortsätta att bara vara pappor utifrån sina egna villkor. Det kan innebära att de har den mesta kontakten med förskolan, och utifrån det flyttas kraven från mamman till pappan, det blir pappan som får frågorna och kraven. Det kan till exempel handla om synpunkter på att kläderna inte är märkta, att extrakläder ska med till utflykt, konflikter och liknande som personalen inom förskolan idag huvudsakligen tar med mammorna. Reproduktionen av moderskap/femininitet och faderskap/maskulinitet är både män och kvinnor delaktiga i. Utifrån de uppsatta jämställdhetsmålen är genusflexibilitet nödvändigt. Det som är nödvändigt för att det ska förändras anser jag vara en mer reflexiv maskulinitet men självklart måste det även ske inom femininitet. Det bör finnas ett större utrymme för genusflexibilitet för båda könen.

5.2 Vidare forskning

Att genomföra en studie som den jag utfört gör att det dyker upp idéer till nya intressanta studier. Det hade varit intressant om även mammorna deltagit som informanter. Det som även kan vara ett bidrag till denna form av analyser är att genomföra den med föräldrar från de socioekonomiska grupper där uttaget av föräldraledighet från pappor är mycket lågt. Är det liknande mekanismer och faktorer som leder till deras föräldraledighet, eller finns det andra motdiskurser och praktiker? Även tillföra forskningsfältet intressanta analyser där empirin utgår från föräldrar som inte delat på föräldraledigheten men som lever jämställt, vilken maskulinitet framträder där?

Jämställdhet betyder att mamman och pappan producerar barnen tillsammans. Förr i tiden var det bara mamman som födde upp barnet, medan pappan gick fram och tillbaka till banken.

Anette, 7 år⁸¹

---

⁸⁰ Magnusson 2006:78.

⁸¹ Levengood, Mark & Lindell, Unni. 2003. *Gud som haver barnen kär har du någon ull.* s.59.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

Samtalsintervjuer med fem informanter (pappor.) Samtliga namn är fingerade. Inspelningar från intervjuerna, transkriberingar och anteckningar förvaras hos uppsatsförfattaren.

Intervju med Pelle genomförd 4/4/2007. Inspelad i informantens hem, längd: 35 min.

Intervju med Peter genomförd 12/4/2007. Inspelad på informantens arbetsplats, längd: 26 min.

Intervju med Ulf genomförd 17/4/2007. Inspelad på informantens arbetsplats, 23 min.

Intervju med Kalle genomförd 19/4/2007. Inspelad i informantens hem, 29 min.

Intervju med Roger genomförd 20/4/2007. Inspelad på Lärarhögskolan, 26 min.

Litteraturförteckning:

Bacchi, Carol Lee. 1999. *Women Policy and Politics*. London: SAGE.

Bekkengen, Lisbeth. 2002 *Man får välja – om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Malmö: Liber.

Björnberg, Ulla & Kollind, Anna-Karin. 2003. *Att leva själv tillsammans*. Malmö: Liber AB.

Branth, Berit & Kvande, Elin. 1998. Masculinity and child care: The reconstruction of Fathering. *The Sociological Review*, 46 (2) 293-313.

Branth, Berit & Kvande, Elin. 2003. *Fleksible fedre: maskulinitet, arbeid, velferdsstat*. Oslo: Universitetsforlag.

Chronholm, Anders. 2004. *Föräldraledig Pappa. Mäns erfarenheter av delad föräldraledighet*. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Ekenstam, Claes. Johansson, Thomas. Kuosmanen, Jari (red.) *Sprickor i fasaden. Manligheter i förändring*. Hedemora: Gidlunds Förlag

Elwin-Novak, Ylva. 1999. *Accompanied by guilt. Modern motherhood the Swedish way*. Stockholm: Stockholms Universitet.

Fundberg, Jesper. 2003. *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Hirdman, Yvonne. 2001. *Genus – om de stabila föränderliga former*. Malmö: Liber AB.

Holter, Øystein Gullvåg. 2007. *Män i rörelse. Jämställdhet, förändring och social innovation i Norden*. Hedemora: Gidlunds Förlag.

Jalmert, Lars. 1985. *Den svenske mannen*. Stockholm: Tiden.

Johansson, Thomas & Kuosmanen, Jari (red.) 2003. *Manlighetens många ansikten, fäder, feminister, frisörer och andra män*. Malmö: Liber AB

- Kjaer, Esben & Stendevad, Kirsten. 2006. *Den nya karriärpappan*. Stockholm: 4goodAB.
- Klinth, Roger. 2002. *Göra pappa med barn*. Umeå: Borèa Bokförlag.
- Lantz, Annika. 1993. *Intervjumethodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lenz Taguchi, Hillevi. 2004. *In på bara benet. En introduktion till feministisk poststrukturalism*. Stockholm: HLS Förlag.
- Levengood, Mark & Lindell, Unni. 2003. *Gud som haver barnen kär har du någon ull*. Stockholm:
- Mark. Eva. 2000. *Jämställdhetsarbete teorier om praktiker*. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Nordberg, Marie. 2005. *Jämställdhetens spjutspets? Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet*. Göteborg: Bokförlaget Arkipelag.
- Plantin, Lars. 2001. *Män, familjeliv och föräldraskap*. Umeå: Borea Bokförlag.
- Ryen, Anne. 2004. *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber AB.
- Seidler, Victor. 2004. Des/orienterade maskuliniteter. Kroppar, känslor och rädsla. *Kvinnovetenskaplig tidskrift 1-2.04*
- SCB, *På tal om kvinnor och män 2006*.
- SOU 2005:73 Reformerad föräldraförsäkring - Kärlek, omvårdnad, trygghet
- Whitehead, Stephen M. 2002. *Men and Masculinities. Key Themes and New Directions*. Cambridge: Polity Press.
- Wängnerud, Lena. 1999. *Kvinnorepresentation Makt och möjligheter i Sveriges riksdag*. Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1

Introduktionsbrev

Jag vill med detta mail introducera er som är mina tänkta informanter i min förestående studie. Det är även viktigt för mig att alla informanter delges samma information, det kan därför bli en del upprepningar från tidigare mail.

Jag ämnar genomföra en c-uppsats i genusvetenskap som har som syfte att studera glappet mellan teori och praktik när det gäller pappors uttag av sin del föräldraledighet. Jag menar att det finns en teori som är en önskan om att pappor tar ut sin del av föräldraledighet, mot det står en praktik som visar att så är inte fallet. Det har varit mest förekommande att studera detta utifrån varför pappor inte tar sin del. Jag vill delvis vända på det och studerar därför frågan mer utifrån följande frågeställning. Hur kommer det sig att dessa pappor har tagit ut sin del av föräldraledigheten?

Jag genomför studien med det som kallas öppet riktad intervju, en vid fråga belyses med i förväg bestämda frågeområden, där det finns utrymme för öppna svar.

Jag kommer att spela in intervjun som beräknas ta ca 1 timme, det gör jag för att kunna gå tillbaks och analysera det som sägs i efterhand. Jag kan eventuellt behöva återkomma om det är något som jag känner att jag skulle vilja få förtydligat.

Du kommer självklart få vara anonym, och jag kommer att sända över den färdiga uppsatsen till dig. Det är fem stycken pappor som deltar, där kriteriet har varit att fördelningen av föräldraledigheten ska vara 60/40, spelar dock ingen roll vem som tagit ut vad. Denna fördelning har jag valt utifrån att det är en "skolboksdefinition" på jämställdhet.

Intervjuerna kommer att genomföras under veckorna 14, 15 och 16.

Vecka 14. Datum för denna vecka 2, 3 eller 4 april.

Vecka 15. Datum för denna vecka 11, 12 eller 13 april.

Vecka 16. Datum för denna vecka 16, 17 eller 18 april. 19 och 20 april under eftermiddagarna.

Vore mycket tacksam för mail med datum och tid som skulle passa dig.

Jag återkommer därefter för överenskommelse och bekräftelse på tid och plats.

Maila gärna med telefonnummer.

Vänliga hälsningar Madelene Nilsson

Bilaga 2

Intervjumall

Bakgrundsinformation

Ålder

Mammans ålder

Utbildning

Ditt yrke

Mammans yrke

Antal barn och kön

Din ”gamla” familjs konstellation, hur många syskon pojkar/flickor, vilket nr. i syskonskaran.

Inkomster, vem tjänar mest.

Boendeförhållande: villa, radhus, lägenhet hyres el. bostadsrätt.

Föräldraledighet: fördelning

Hur har ni fördelat föräldraledigheten?

Hur bestämde ni fördelningen? Var det någon förhandling?

Hur angelägen var du att vara föräldraledig?

Hur angelägen var mamman att du skulle vara föräldraledig?

Varför har du valt att ta din del av föräldrapenningen?

- Ekonomiska
- att mamman ville arbeta el. studera
- att du ville ha en nära relation med barnet
- att du o mamman delade av jämställdhetskäl

Var det självklart för dig att ta din del?

Vad hade hänt om mamman hävdade att hon skulle ta ut större del än dig?

Du tillhör ju en minoritet när det gäller att ta ut föräldraledighet. Hur kommer det sig tror du att du gjort detta val? Kan du se eller tänka dig något som skiljer dig från majoriteten som inte tar ut så stor del av föräldraledigheten?

Föräldraledighet: innehåll

Vad tänker du att föräldraledigheten ska ge dig o barnet?

Anser du att du tillför något annat för barnet än mamman gör?

Vad ingår i projektet, pappaledig? Ge exempel på hur en dag kan se ut.

Hur är fördelningen i det vardagliga livet, vem gör vad?

Har ni haft ngn ”jämställdhetsdiskussion” hemma, där ni diskuterat uppdelning av sysslor m.m. eller har det fått ordna sig ändå, ni gör det ni är bra på?

Tog du någon hjälp, råd och stöd av mamman före eller under ledigheten?

Föräldraledighet: kvotering, jämställdhet, förebilder

Är du för kvoterad föräldrapenning? Varför anser du att det ska/inte ska kvoteras?

Skulle du definiera dig som feminist eller inte? Vad innebär feminist för dig?

Vad har du stött på för tankar och åsikter av andra när du säger att du ska ta din del av föräldraledigheten?

Jämför du ditt uttag med andra pappors eller mammors uttag?

Gav din pappa dig något som du har med dig och tänker att du ska ge detsamma till dina barn, eller något som du tänker att du inte ska göra?

Anser du dig ha mest och bäst kontakt med din mamma eller pappa?

Har du några förebilder när det gäller din papparoll, vilken eller vilka är det i så fall?

Vad är en bra pappa för dig, vilka egenskaper ska han ha?

Har du avstått något för att vara en delaktig pappa?

Har du diskuterat mäns uttag av föräldrapenning med andra män o hur går i så fall diskussionen?

Finns det några speciella manliga egenskaper anser du?

Anser du att manliga resp. kvinnliga chefer har olika egenskaper?

Har du några tankar om dom pappor som inte tar ut sin föräldraledighet?

Finns det något du anser har varit besvärligt under perioden du varit föräldraledig?

- Att inte träffa arbetskamrater
- Att gå till BVC, förskola el. annan barnverksamhet
- Att vara ute med barnet offentligt
- Att det blir långtråkigt
- Att jag inte har varit tillräcklig för barnet

Är det något som du inte kan tänka dig att göra i samband med barn och hushållsarbete?

Vad har varit mest positivt med föräldraledigheten?

Vad har varit mest negativt?